

TIIVISTELMÄ EU:N KAUPUNKIMISSIION ILMASTOKAUPUNKISOPIMUKSEN KESKEISISTÄ SISÄLLÖISTÄ

Kaupungin johtoryhmä päätti joulukuussa 2021, että Tampere hakee EU:n "100 hiilineutraalia ja älykästä kaupunkia" -kaupunkimissioon. EU:n missiot ovat Euroopan komission uusi toimintamalli, jonka tehtävänä on tuoda käytännön ratkaisuja kaikkein hankalimpiin yhteisiin ongelmiin vuoteen 2030 mennessä. Tampere valittiin mukaan kaupunkimissioon keväällä 2022. Suomesta mukaan valittiin myös Helsinki, Espoo, Turku, Lahti ja Lappeenranta.

EU:n kaupunkimissioon kuulumisen avaa uusia EU-tason yhteistyö- ja rahoitusmahdollisuuksia sekä kasvattaa kaupungin kiinnostavuutta ilmastoystävällisten investointien kohteena. Missiokaupungit toimivat kokeilualustoina ja innovaatiokeskuksina, ja tätä kautta esimerkkinä muille kaupungeille. Osallistujakaupungit saavat ilmastotyöhön komissiolta räätälöityä tukea esimerkiksi investointien suunnitteluun ja toteuttamiseen, rahoitusmekanismien hyödyntämiseen, verkostoitumiseen sekä eri tahojen osallistamiseen.

EU:n kaupunkimissio tarjoaa mahdollisuuden tehdä Tampereen ilmastotyötä näkyväksi ja olla osa laajempaa eurooppalaista yhteistyötä. Kaupunkimissio jatkaa ja tukee jo olemassa olevaa kaupungin ilmastotyötä. Tampere on jo omissa strategioissaan ja muissa dokumenteissaan sekä Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekartassaan sitoutunut sopimuksessa esitettyihin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Kaikista sopimuksen toimenpiteistä tehdään erikseen päätökset kaupungin normaalin päätöksentekoprosessin mukaisesti – aivan kuten tiekartan toimenpiteistä.

EU:n kaupunkimissioon osallistuminen edellyttää Ilmastokaupunkisopimuksen (Climate City Contractin) laatimista liitteineen ja pormestarin hyväksyntää. Ilmastokaupunkisopimus koostuu kolmesta osasta, jotka ovat toimenpidesuunnitelma (Climate Neutrality Action Plan), investointisuunnitelma (Climate Neutrality Investment Plan) ja ilmastositoumukset (Climate Neutrality Commitments). Ilmastokaupunkisopimus on valmisteltu Ilmasto- ja ympäristöpolitiikan yksikössä yhteistyössä muiden yksiköiden kanssa ja se päivitetään kahden vuoden välein.

Seuraavassa esitetään näiden kolmen osion keskeisimmät seikat suomeksi. Täydelliset englanninkieliset suunnitelmat ovat liitteinä. Ilmastokaupunkisopimus lähetettiin Euroopan komission arvioitavaksi 15.9.2023.

Toimenpidesuunnitelma

Ilmastokaupunkisopimuksen sisällöt perustuvat Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekarttaan ja ilmastobudjettiin. Tiekartta on hyväksytty kaupunginhallituksessa ja ilmastobudjetti sisältyy kaupungin talousarvioon. Näiden lisäksi asiantuntijat ovat tehneet toimintasuunnitelmaan systeemanalyysiä tiekartan toimenpiteiden jälkeenkin jäljelle jäävistä päästöistä ja siitä, mikä estää päästöjen vähentämistä. Sitoutumalla sopimukseen Tampere lupaa kehittää ja toteuttaa ilmastotoimia yhdessä kuntalaisten, yritysten ja muiden sidosryhmien kanssa. Yhteistyön tarkoitus on sitoa myös yksityisiä ja vapaaehtoisia resursseja ilmastotavoitteen saavuttamiseen.

Tampere on jo onnistunut vähentämään ilmastopäästöjä vuoden 1990 lähtötasosta yli 30 prosenttia ja asukasta kohden yli 50 prosenttia. Nykyinen tavoite on vähentää päästöjä 80 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Tiekartan toimenpiteiden toteutuessa päästään 73 prosentin vähennykseen — siksi

Ilmastokaupunkisopimuksen toimenpidesuunnitelmassa keskitytään 7 prosentin päästövajeeseen, joka jää jäljelle tiekartan toimenpiteiden toteuttamisen jälkeen.

Tampere on ilmastotyön edelläkävijä: helpot hedelmät on jo poimittu. Tampereella on menestyksekkäästi investoitu uusiutuvaan energiaan ja joukkoliikennejärjestelmään. Ratkaisematta ovat vielä vaikeat järjestelmätason haasteet, joista haastavin on liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen.

Toimenpidesuunnitelma ottaa askeleita kohti systeemistä muutosta ja kuvaa, kuinka voimme paremmin ymmärtää ja ratkaista ongelmia, joita luomamme järjestelmä tuottaa. Suunnitelma kokoaa sen, kuinka voimme kehittää ratkaisuja yhdessä jo mukana olevien, mutta myös uusien sidosryhmien, erityisesti Tampereen seudun asukkaiden ja yritysten, kanssa.

Toimenpiteet määritellään tarkemmin tiekartan tulevissa päivityksissä ja kehittämishankkeissa. Systeemianalyysiin perustuen toimenpidesuunnitelmassa on yksilöity strategisia painopisteitä. Nämä painopisteet on otettava huomioon tiekartassa jo olevien toimien lisäksi, jotta hiilineutraalustavoite voidaan saavuttaa. Näitä ovat:

- 1. Kestävien kulkutapojen edistäminen tekemällä yhdessä asukkaiden ja suurten työnantajien kanssa kestäväää liikennettä edistäviä toimia sekä tutkimalla kaupunkilaisten yleistä mielipidettä.*
- 2. Kaupunkilogistiikan ohjaaminen siirtymään kevyempiin ajoneuvoihin ja vaihtoehtoihin käyttövoimiin.*
- 3. Teollisuuden sähköistämisen edistäminen olemalla yhteydessä fossiilisten polttoaineiden suurkäyttäjien ennusteiden ja suunnitelmien päivittämiseksi; panemalla täytäntöön Green Deal -ohjelma päästöttömille rakennustyömaille ja tarjoamalla öljylämmityksestä luopumiseen neuvontaa pk-yrityksille.*
- 4. Neuvojen ja tuen tarjoaminen erityisesti haavoittuvimmille kuntalaisille, jotka ratkovat energiamarkkinoiden epävakauden aiheuttamia vaikeuksia: energiaremontit, kevyet energiatehokkuustoimenpiteet, rahoitusmahdollisuudet, vaihtoehdot öljylämmitykselle.*
- 5. Älykkäiden energijärjestelmien ja systeemi-integraation edistäminen laatimalla energiastrategia ja työskentelemällä kaupunkikehitysalustalla eri toimijoiden kanssa.*

Investointisuunnitelma

Tampere on kehittänyt ilmastotoimiensa kustannustiedon läpinäkyvyyttä jo usean vuoden ajan ja pyrkinyt saamaan tietoa päättäjien ja kaupunkilaisten käyttöön. Parhailtaan Tampere valmistelee jo viidettä ilmastobudjettiaan kaupungin talousarvioon. Ilmastobudjetti kokoaa yhteen, kuinka paljon rahaa kaupunki suunnittelee käyttävänsä ilmastotoimiin seuraavien neljän vuoden aikana. Lisäksi Tampere on sisällyttänyt pidemmän aikavälin, vuoteen 2030 ulottuvan, kustannustarkastelun Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekarttaansa, jota päivitettiin viimeksi vuonna 2022.

Näiden olemassa olevien prosessien pohjalta Tampere laati EU:n kaupunkimissioon kattavan kaupunkikonsernin tasoisen investointisuunnitelman vuosille 2024–2030. Investointisuunnitelma laadittiin ilmasto- ja ympäristöpolitiikan yksikössä tiiviissä yhteistyössä talousyksikön ja omistajaohjausyksikön kanssa. Elokuussa 2023 kaupungin yksiköiltä ja tytäryhteisöiltä kysyttiin osana tavanomaista talousarvioprosessia suunniteltujen ilmastoinvestointien kustannuksia, niiden käyttötalousvaikutuksia, mahdollisia kustannussäästöjä sekä mahdollisuuksien mukaan päästövaikutuksia. Investointisuunnitelman taulukossa 5 on yhteenveto Tampereen kaupunkiorganisaation merkittävimpien ilmastotoimien kustannusarvioista, ja taulukko 6 keskittyy tytäryhteisöjen toimiin vuosina 2024–2030. Kaikki luvut ovat vielä vahvistamattomia, ja tulevien vuosien rahoituspäätökset riippuvat kaupunginvaltuuston ja tytäryhtiöiden hallitusten päätöksistä.

Investointisuunnitelman toimet sisältyvät jo suurelta osin olemassa olevaan Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekarttaan. Osa toimista on uusia ja ne sisällytetään tiekarttaan sen seuraavassa päivityksenä ensi vuonna. Suunnitelluilla investoinneilla ei kuitenkaan vielä arvion mukaan saavuteta hiilineutraaliustavoitetta. Lisärahoitustarpeita ja rahoitusvaihtoehtoja tavoitteen saavuttamiseksi tullaan arvioimaan tarkemmin tiekartan tulevassa päivityksessä. Alustavia mahdollisia rahoituslähteitä ja tarvittavaa lisäpääomaa käsitellään alustavasti investointisuunnitelman moduulissa IP-B2 ja taulukossa 8.

Edellä mainittujen lisäksi investointisuunnitelmassa kuvataan Tampereen kaupungin ilmastoinvestointien nykytilaa, yleistä investointiympäristöä sekä käytettyjä rahoitus- ja tulolähteitä. Investointisuunnitelmassa keskitytään myös tunnistamaan mahdollisia ilmastoinvestointien esteitä ja investointisuunnitelman toimeenpanon riskejä. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan olemassa olevia ilmastotyötä tukevia paikallisia, kansallisia ja kansainvälisiä politiikoita, sidosryhmätyöskentelyä sekä kaupungin ilmastotyön seurannan, arvioinnin ja oppimisen prosesseja.

Ilmastositoumukset

Ilmastositoumusten tarkoitus on kuvata Tampereen kaupungin sidosryhmäyhteistyötä sekä sitouttaa sidosryhmät mukaan toimimaan yhdessä hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi. Ilmastomission keskiössä toimii yhteistyö ja suunnittelu, jotta voimme löytää toimivia ratkaisuja kaikille. Vuoteen 2030 mennessä jokaisen tamperelaisen on pystyttävä elämään ilmastokestävää elämäntapaa ja tekemään itselleen parhaiten sopivia ilmastoystävällisiä valintoja sosioekonomisesta tilanteesta, asuinalueesta, iästä, sukupuolesta tai terveydentilasta riippumatta.

Ilmastositoumuksissa ollaan kuvanneet Hiilineutraali Tampere 2030 -yhteistyöprosessia, Hiilineutraaleja tekoja -kehitysohjelman toimenpiteitä asukkaiden ja yritysten kanssa sekä Ilmastokumppanuus-malliamme, johon kuuluu jo 116 toimijaa (yrityksiä, yhdistyksiä ja yhteisöjä). Näitä kaikkia toimia tullaan kehittämään ja laajentamaan ennen seuraavaa Ilmastokaupunkisopimuksen päivittämistä. Tavoitteena on vahvistaa yritys yhteistyötä tukemalla yrityksiä sekä suunnitteleamalla yhdessä toimivia ratkaisuja hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamiseksi.

Ilmastositoumuksessa on osuus, jossa näkyvät kaikki tässä vaiheessa mukaan lähteneet sidosryhmät. Tampereen yliopisto ja Tampereen ammattikorkeakoulu toimittivat omat sitoumuksensa, jossa ne kuvaavat nykyistä ilmastotyötään ja sitoutuvat läheiseen kumppanuuteen Tampereen kaupungin kanssa missiotyössä. Myös suurin osa kaupungin tytäryhteisöistä sitoutui yhteistyöhön.